

Naposledy aktualizováno 28. května 2025

OBCHODOVÁNÍ S LIDSKÝMI ORGÁNY – ČASTO Kladené otázky

Obchodování s lidskými orgány je závažný a rostoucí mezinárodní zločin, který zneužívá zranitelné osoby a podkopává lékařskou etiku. Zločinecké sítě, poháněné celosvětovým nedostatkem legálně darovaných orgánů, profitují z nelegálního odebrání orgánů a obchodování s nimi, což často představuje velké riziko pro dárce i příjemce.

V reakci na tuto hrozbu Rada Evropy vypracovala specifickou mezinárodní smlouvu: Úmluvu proti obchodování s lidskými orgány, známou také jako „Úmluva ze Santiaga de Compostela“, a další nástroje, které pomáhají této hrozbě čelit.

CO JE ÚMLUVA ZE SANTIAGO DE COMPOSTELA?

Úmluva za Santiago de Compostela ([CETS č. 216](#)) je přelomová mezinárodní smlouva zaměřená na prevenci a boj proti obchodování s lidskými orgány prostřednictvím stíhání pachatelů, ochrany práv obětí a podpory spolupráce na národní i mezinárodní úrovni. K podpisu byla otevřena v roce 2015, vstoupila v platnost v roce 2018 a je otevřena zemím po celém světě.

KTERÉ ZEMĚ JSOU STRANAMI ÚMLUVY?

V současné době Úmluvu ratifikovalo 15 zemí: Albánie, Belgie, Kostarika, Chorvatsko, Česká republika, Francie, Lotyšsko, Malta, Černá Hora, Norsko, Portugalsko, Moldavská republika, Slovinsko, Španělsko a Švýcarsko. Dalších 13 zemí Úmluvu podepsalo, ale dosud ji neratifikovalo.

[Seznam podpisů a ratifikací.](#)

JAKÉ JSOU KLÍČOVÉ ZÁSADY LIDSKÝCH PRÁV, NA KTERÝCH JE ÚMLUVA ZALOŽENA?

Právo na svobodný a informovaný souhlas před jakýmkoli zákrokem na osobě, zejména za účelem odebrání orgánu, spolu se zákazem jakékoli formy komercializace lidských orgánů, jsou klíčovými zásadami lidských práv, na kterých je Úmluva založena.

JAK JE ÚMLUVA MONITOROVÁNA?

Výbor složený ze zástupců smluvních států, [Výbor](#) pro Santiago de Compostela, dohlíží na provádění Úmluvy, vydává doporučení a podporuje její účinné uplatňování prostřednictvím multidisciplinárního přístupu.

ROSTNE OBCHOD S ORGÁNY?

Ano, nedostatek legálně darovaných orgánů obchodování s lidskými orgány podporuje. Zločinecké sítě zneužívají zranitelné dárce a zoufalé pacienty. Úmluva vyzývá k užší spolupráci mezi zdravotnickými, donucovacími a soudními orgány.

JAKÁ JE ODHADOVANÁ HODNOTA NEDOVOLENÉHO OBCHODU S ORGÁNY?

Přesná čísla nejsou známa. Před Úmluvou byl kriminalizován pouze obchod s lidmi za účelem odběru orgánů. Úmluva podporuje lepší sběr údajů, aby bylo možné provádět spolehlivé odhady.

JE LEGÁLNÍ PLATIT ZA ORGÁN?

Ne. Platby za orgány jsou podle Úmluvy nelegální. Vzhledem k tomu, že to není povoleno, smluvní strany kriminalizují odběr lidských orgánů prováděný mimo rámec jejich vnitrostátního transplantačního systému nebo v rozporu se základními zásadami vnitrostátních transplantačních zákonů nebo pravidel. Lékařské výlohy nebo ušlý výdělek jsou náklady, které lze v řádně odůvodněných případech uhradit.

JE ODBĚR ORGÁNŮ TRESTNÝM ČINEM? CO KDYŽ JE SPAHÁN V ZAHRANIČÍ?

Ano, úmyslné odebrání orgánů bez svobodného, informovaného a konkrétního souhlasu dárce představuje trestný čin podle článku 4 Úmluvy. Kromě toho je trestným činem i získání finančního zisku nebo srovnatelné výhody výměnou za odběr orgánů. Úmyslné odebrání orgánu v zahraničí je rovněž trestným činem, pokud jej spáchají státní příslušníci nebo osoby s trvalým pobytem ve smluvním státě, pokud odebrání orgánu a transplantace spadají pod články 4 a 5 Úmluvy a země, kde je odebrání orgánu provedeno, je rovněž kriminalizuje. Širší ratifikace Úmluvy by posílila stíhání těchto trestných činů.

JE TRANSPLANTACE V ZAHRANIČÍ LEGÁLNÍ?

Ano, pokud je provedena legálně na základě dvoustranných dohod nebo národních povolení. Taková spolupráce často pomáhá řešit nedostatek orgánů a je plně legální. Rada Evropy usnadňuje sdílení informací mezi státy o transplantacích prováděných v zahraničí prostřednictvím svého Výboru pro transplantaci orgánů.

SHROMAŽDUJE RADA EVROPY ÚDAJE O OBCHODOVÁNÍ S ORGÁNY?

Ačkoli Rada Evropy přímo neshromažďuje údaje o obchodování s orgány, vyžaduje sběr dat, analýzu a výměnu informací o trestných činech, na které se vztahuje Úmluva podle článku 21.

JAK SE ZACHÁZÍ S NELEGÁLNÍMI DÁRCI A PŘÍJEMCI PO NÁVRATU DOMŮ?

Státy se mohou rozhodnout, že budou s vracejícími se dárce nebo příjemci zacházet jako s oběťmi, nikoli jako s pachateli, v závislosti na vnitrostátním právu.

JAKÁ JSOU ZDRAVOTNÍ RIZIKA PRO DÁRCE?

Žijící dárce ledvin čelí mírně zvýšenému riziku selhání ledvin a komplikací v těhotenství. V rámci regulovaných systémů jsou však tato rizika nízká a monitorována prostřednictvím řádné dlouhodobé péče.

JAKÝ JE ROZDÍL MEZI OBCHODOVÁNÍM S LIDSKÝMI ORGÁNY (THO) A OBCHODOVÁNÍM S LIDMI ZA ÚČELEM ODBĚRU ORGÁNŮ (THBOR)?

THO se zaměřuje na orgány jako předmět trestné činnosti a zahrnuje odebrání orgánů od žijících nebo zemřelých dárců bez platného souhlasu nebo povolení, nebo výměnou za finanční zisk či jiné výhody pro dárce nebo třetí stranu. THBOR zahrnuje nábor, přepravu, předávání, ukrývání nebo přijetí osoby za účelem odebrání jejích orgánů nelegálními prostředky, jako je použití síly, únos, podvod, klamání, zneužití moci nebo zranitelného postavení.

Další zdroje

[Boj proti obchodování s lidskými orgány](#)
[Lidská práva a biomedicína \(transplantace\)](#)
[Usnesení CM/RES \(2017\)2](#)
[Usnesení CM/RES \(2013\)55](#)
[Rada Evropy](#)

Kontakt

Tiskové oddělení
pressunit@coe.int
Tel. +33 3 88 41 25 60